

מסורת הש"ס

א. ירושלמי דמאי פ"א ה"ב וראה שם תרומות פ"א ה"ב וראה ירושלמי יומא פ"א ה"א.

ב. סוכה כג,א.

ג. ראה ירושלמי יומא פ"א ה"א בשנייה.

גרוטות

שחור לעבודתו בתי"י שני חורר לעבודתו. ורבנן אי איכא למיחש אפילו למיתה דתריין חיישינן בתי"י ובמקורות שונים מופט זה אינו. אינהו לפשייתו בכי"מ: לפשייתו.

הלכה כר' יוסי שהראשון חורר לעבודתו ככהו גדול ואילו השני אינו ראוי לשמש לא ככהו גדול ולא כהדיוט. ומורה ר' יוסי, שאם עבר הכהן השני ועבד ככהו גדול בשמונה בדרים שעבודתו כשרה. אמר רב יהודה אמר רב: הלכה כר' יוסי, ומורה ר' יוסי שאם מת הכהן הראשון, שחורר השני לעבודתו ככהו גדול. ושואלים: פשיטא [שנשנו, מוכן מאלו] שיכול השני לשמש ככהו גדול, שהרי מאחר ומת הראשון שוב אין לחשוש לאיכהו! ומשיבים: מהו דתימא (שנאמר) אם ידע הכהן הגדול שיש כבר כהן אחר העומד מוכן להתמנות תחתיו, הרי מצב הזה הוויא ליה [ויהי לזו] כשל אשה שיש לה צרה מחיים, שבעלה מכין לעצמו אשה אחרת במקומה. ומצב זה עצמו עשוי להביא לידי איכה, על כן קא משמע לן (השמיע) [לזן] שאין לחשוש לכך.

שאם עבר ועבד — בשמונה נגלים ככהו גדול — עזודתו כשרה, דהא כהן גדול הוא, אלא דלאמריו רבנן לא למשמש משום איבה, אלא דלארבעה ודאי פסולה, דהוה ליה חסר נגלים. שחורר שני לעבודתו — לכהונה גדולה. פשיטא — דהא משום איבה הוא דליפסול. מהו דתימא — משום איבה נפסול אף לאחר מיתת ראשון, דאי אמרת ישמט אתרוי — הווי ליה זרה מחיים, כלשה שהיא זרה לפירטה, דלמרי: זה מלפני מתי ימות וישמט הוא, קא משמע לן דלא משיינין. הא קא חייש לשמא — ילרע זו פסול, טומאה שכיחא — על ידי קרי, או על ידי הסומ לנורא מפי עס הלכן. נימרו אינהו לנפשייתו — כיון דלאמריו אי איכא למיחש חיישינן נמי למיתה דמתו, נימרו נמי בטומאה אי איכא למיחש — חיישינן נמי לטומאה דמרי, ואין לדבר סוף. ודווי הוא — ושגמר מן הטומאה, אלא מיתה און מסורה צדינו. בתקנתא — נהומנה. הדרא קושיון — דשמט תמות.

תוספות

הלכה כרבי יוסי — תימה: הילכתא למשיחא! דכי האי גונא פריך בובחים פרק "בית שמאי" (מה,א) ובפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נ"א,א), ויש לומר: דאיכא נפקא מינה אפילו בזמן הזה, לפרנס הממונה על הציבור ועבר מחמת אוס, שכשיעבור האוס — חורר לשטרות, וגם נוהגין כבוד בשני. כי ההוא מעשה דרבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה. וההיא דבפרק קמא דתענית (ד,ב) דפסיק כרבן גמליאל. דאמר בשביעי במחשוון שואלין הגשמים, ומבוקי לה בזמן שבית המקדש קיים — יש לומר דנפקא מינה אפילו בזמן הזה לפני אלוהי. כדאיתא דבבבא, כדאיתא התם. והא דאמר בפסחים פרק "אלו דברים" (סו,א) גבי פסח, כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאי אפשר לעשות מערב שבת — דוחה את השבת. ופסיק בגמרא (ט,ט), הלכה כרבי עקיבא: יש לומר: דנפקא מינה לענין מילה. ואף על גב דבני מילה נמי פסיק רב יהודה הכי בפרק "רבי אליעזר דמילה" (שבת קל"ג,א) — מכל מקום פסיק הכי בתרי דוכתי, לאלומי פסיקא דמילה. וקשה: דבסוף פרק "התכלת" (מנחות נ"ב,א) פסיק כרבי שמעון, וכאבא יוסי בן דוסתאי בני חביתא כהן גדול! ויש לומר: דאין התלמוד תופס זה בקשיא הילכתא למשיחא, אלא רב יוסף מקשה אותו, בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין שם) ובפרק "בית שמאי". אבל התלמוד אינו חושש, כי הכי דמהדר ליה לרב מקומו.

א "רבי יהודה אמר אף אשה אחרת מתקנין לוי". ורבנן נמי, הא חיישי לשמא! — אַמְרֵי לָךְ רַבֵּנּוּ: "טומאה — שכיחא, כמיתה — לא שכיחא. "אַמְרוּ לוֹ אִם כֵּן אֵין לְדַבֵּר סוּף". שפיר קא אַמְרֵי לֵיהּ לְרַבֵּי יְהוּדָה! — וְרַבֵּי יְהוּדָה אַמֵּר לָךְ: לְמִיתָה דְתִדְא — חֵיִישִׁין, לְמִיתָה דְתַרְתֵּי — לָא חֵיִישִׁין. וְרַבֵּנּוּ: אִי אֵיכָא לְמִיחָשׁ — אַפִּילוּ לְמִיתָה דְתַרֵּין חֵיִישִׁין. — וְרַבֵּנּוּ, נִימְרוּ אֵינְהוּ לְנַפְשֵׁיהוּ! — אַמְרֵי לָךְ רַבֵּנּוּ: כַּהֵן גְּדוֹל זְרִיז הוּא. — אִי זְרִיז הוּא לְמָהּ מְתַקֵּינִין כַּהֵן אַחֵר? — כֵּינֵן דְעַבְדִּין לֵיהּ צָרָה — כֵּל שְׁכֵן דְמַזְדְּרוּ טְפִי.

ב ומי סגי ליה בתקנתא? "ביתו" אַמֵּר רַחֲמָנָא, וְהָךְ לָאו בֵּיתוֹ הִיא! — דְמַקְדֵּשׁ לָהּ. — וְהָא כַּמָּה דְלָא כְּנִיסָא לָהּ — לָאו בֵּיתוֹ הִיא! — דְכְּנִיסָא לָהּ. — אִם כֵּן הָיָה לֵיהּ שְׁנֵי בָתִּים, וְרַחֲמָנָא אַמֵּר "וְכַפֵּר בְּעֶדְוֹ רֵעֵד בֵּיתוֹ", וְלָא בְּעֶד שְׁנֵי בָתִּים! — דְהֵדְרַר מְגֵרְשׁ לָהּ. — אִי מְגֵרְשׁ לָהּ — הֲדָרָא קוֹשְׁיִין לְדוּכְתָא!

שנינו במשנה ר' יהודה אומר: אף אשה אחרת היו מתקנין לו. והכמים אומרים שאין חוששים שמה תמות אשתו, ולכן לא היו מתקנים לו אשה אחרת. ושואלים: לוכבן נמי [לחכמים גם כן] הא חיישי (הרי חוששים הם) לשמא טמא, ובשל כך מתקנים לו כהן אחר תחתיו, ומדוע לא יחששו גם שמה תמות אשתו? ומשיבים: אמרי לך רבנן [יכולים היו חכמים לומר לך]: טומאה — שכיחא [מצויה] שעשוי הכהן להיטמא בכל שעה בין בטומאה היוצאת מגופו, בין מזה הבאה מבחוץ, אבל מיתה לא שכיחא [מצויה] כל כך, ואין צורך לחשוש לכך.

נאמר במשנה שאמרו לו חכמים: אם כן אין לדבר סוף, שאם אתה חושש שמה תמות אשתו, אם כן יש לחשוש שכן תמות אשתו השניה, וצריך להכין מראש אשה שלישית ורביעית. ומעירים: שפיר קא אמרי ליה [יפה אמרו לך] חכמים לר' יהודה! ומה יענה הוא על כך? ומשיבים: ור' יהודה מה הוא אומר — אמר [יכול היה לומר] לך: למיתה דהוא [של אשה אחת] — חיישינן [חוששים אנן] אבל למיתה דתרתיה לא חיישינן [של שתיים אין אנו חוששים]. שזהו חשש רחוק מאד, ואין צורך להביאו בחשבון. ושואלים: ורבנן, מה משיבים הם על טענה זו? ומשיבים: שלדעתם אי איכא למיחש [אם יש בכלל סיבה לחשוש] — אם כן אפילו למיתה דתריין חיישינן [של שתיים אנו חוששים]. ומקשים: אם אמנם לדעת חכמים אין לחלק בין חשש לאחד ובין חשש לשני, אם כן, נימרו אינהו לנפשייהו [שיאמרו], יקשו הם לעצמם שמאחר וחוששים שמא יטמא הכהן גדול ולכן ממניס לוי מלא מקום, מדוע אם כן אין חוששים שמא יטמא אף זה, ולכן יש איפוא לחקן מלא מקום נוסף? ומשיבים: אמרי לך רבנן [יכולים היו חכמים לומר לך]: כהן גדול זריז הוא ונוהר מטומאה, אבל ממיתה אין באפשרותו להיזהר, לכן יש לחשוש ולמנות לו מלא מקום נוסף. ומקשים: אי [אם] זריז הוא ואין לחשוש לטומאה, אם כן למה בכלל מתקנין לו כהן אחר? ומשיבים: תקנה זו למטרה זו נתקנה, כי כיון דעבדינן ליה [שנעושים לו] מלא מקום, שהוא לו כעין צרה והרייה לו כיריב, כל שכן דמדודו טפי [שהוא מודדו יותר] ונוהר שלא יטמא כלל, כדי שלא יבואו להחליפו במלא מקומו.

ב על גוף שיטת ר' יהודה מקשים: ומי סגי ליה בתקנתא [והאם די לו בתקנה זו] שמתקנים לו אשה אחרת? הלא "וכפר בעדו ובעד ביתו" (ויקרא טז, יא) אמר רחמנא [הכתוב], "וביתו" זו אשתו. והן [ואשה זו] שהתקינו לו הרי לאו ביתו היא שהרי עדיין אינה מקודשת לו, ומה תועלת אם אמנם תמות אשתו ביום הכיפורים? ומשיבים: שאכן מקדש הוא לה [אותה] קודם יום הכיפורים. ומקשים: והא כמה דלא כניס לה [והרי כל עוד שאינו כונס אותה לביתו בנישואין — עדיין לאו [לא] נחשבת כביתו היא! ומשיבים: אכן מדובר דניס לה [שהוא כונס אותה] בנישואין ממש. ומקשים: אם כן קשה הדבר מטעם אחר: שהרי הוה ליה [הריהו זה] הכהן הגדול שיש לו שני בתים (שתי נשים) ורחמנא [והכתוב] אמר: "וכפר בעדו ובעד ביתו", ונדייק: עבור "ביתו" האחד הוא מכפר, ולא בעד שני בתים! ומשיבים: הדרר [שחזן] הוא ומגרש לה [אותה] את האשה הנוספת. ומקשים: אם כן, אי [אם] מגרש הוא לה [אותה], אם כן הדרא קושיון לזוכתא [חזרת קושייתנו למקומה] שאין תועלת בתקנה, שהרי יש לחשוש שמה תמות אשתו, וזו המתקנת לו הרי שוב אינה "ביתו"!

עיונים

הלכה כר' יוסי על פסק זה תמוה הראשונים משני צדדים. ראשית, הרי הוא 'הלכתא למשיחא' לכשיבנה בית המקדש, ואין פוסקים הלכות בתוהו זה (ותוספות). ועוד, אפילו כן לא היה צורך לפסוק כאן, שהרי כלל בדינו שהלכה כר' יוסי כנגד ר' מאיר (רי' הלכן). את הקושיא הראשונה תירצו שיש בכך גם בזמנו מסקנת למעשה, כיון שבממנה על הציבור נאלץ לדרת מדרגתו. שלאחר שבעל האונס — חורר לשררה שדיה בה. ואת השאלה השניה יש שחירצו כי בענין זה גם ר' שמעון חולק על ר' יוסי. ועוד: שיש סתם משנה בחוריות החולקת עליו, ולכן היה צריך לפסוק במיוחד כשיטתו (שיח יצחק). רש"י מי שמתרין קושיות אלו זו בזו, כי כיון שהיא הלכתא למשיחא, ממילא אין כללי הפסק חלים עדי כאן, והיה צריך לפסוק כאן במיוחד כר' יוסי (ראה רש"י וצופה איתן).

נשואות לו כאשר לא היה כהן, או שהיה מגרש אחת מן (ותהא"ש, ריטב"א). ויש מי שמסביר כי הפסוק אינו זן כלל בהודיע אלא מספר כי יהודיע השיא ליואש שתי נשים (חסדי דוד).

אורח ההלכה

מו שמואל המקור כהן גדול כהן שמואל את מקומו של הכהן הגדול ביום הכיפורים, הרי לאחר יום הכיפורים כשישוב הראשון וראו איו — יהודה עבר מתפקדו, אבל כל מעוה ואיסורי כהונה גדולה עליו. ואינו משמש עד ככהו הדיוט (ראה בכ"מ שם) ואם עבר ועבד ככהו גדול — עברתו כשרה, ואם מת הראשון, מתמנה תחתיו זה שמואל את מקומו. וכבר ר' יוסי. (וראה בכ"מ ורח"מ שם), (רמב"ם ספר עבודה הלבנות עבודת יום הכיפורים פ"א ה"א).

ולא שני בתים כהן גדול שנשא שתי נשים אינו רשאי לעבד ביום הכיפורים עד שיגרש אחת מהן. כגמרא כאן. (רמב"ם שם הלבנות כלי המקדש פ"ה הי"י).

שמואל את מקומו. וכבר ר' יוסי. (וראה בכ"מ ורח"מ שם), (רמב"ם ספר עבודה הלבנות עבודת יום הכיפורים פ"א ה"א).

ולא שני בתים כהן גדול שנשא שתי נשים אינו רשאי לעבד ביום הכיפורים עד שיגרש אחת מהן. כגמרא כאן. (רמב"ם שם הלבנות כלי המקדש פ"ה הי"י).

על מנת שתמותי – ציוס הכפורים, ואס ממה ט ציוס – נמלא גט למפרע, ואן כלן אלל בית אחר, ואס לא ממה הוה וממה חכמה – נשאר לך זמא, שאן הגט גט, וכל סוגיא זמא אין מרובין שנה ימולין לעמוד, כי יש לן משניות רבות, ואינו אלל כי ממלתין ואינו מציב כל תפוזות שט לנשיב, כי נחמה הוה מלקון למך בענין אחר, עד שהעמידה על מכוה. ודילמא לא ממה מיתה – ואן הגט גט, על מנת שלא תמות – ואי לא ממה כדקאמר – הוה ליה גיטא למפרע. כהאי גונא – שפגמא מלוי בחייה, מי הוה גט? אין זה כריתות – שהי כל ימי חיייה קשורה בו, ואן כריתות בענין. כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות – הוה גט, שאס קלקל – אין כלן מיוז אשט איש, שאינו אלל כחש, שמה שמה יין בחי פלוני. שלא תמות חברתיך – ואי לא ממה חכמה הוה לה גט למפרע, ואן כלן אלל בית אחר.

תוספות

יוסף פרק יבית שמאי אלא מעתה (כו) שחיתת קדשים לא ניתני. ורבינו חיים כחן זצ"ל תירץ: דלא פריך הכי אלא היכא דאיכא תרתין, היכא דאין למשיחא ועבירה. כגון הוה דפרק "בית שמאי" דאייירי בפיגול, ובפרק "ארבע מיתות" גבי בת כחן שויתתה. וכיון דאיכא תרתין – מילתא דלא שכיחא היא, ולא הוי ליה למיפסק היכא דמילתא דלא שכיחא כלל.

דמגרש לה על תנאי – המתוך היה דעתו לתוך כדמסקין, לדחא אמר לה "הרי זה גיטך על מנת שלא תמות חברתיך" ולחדא אמר לה "הרי זה גיטך על מנת שאבנך לבית הכנסת", אלא שבעל התלמוד לא מסיק למילתיה של המתוך, והולך ומדקדק בפרוש דמילתיה, דאמר לה על מנת שתמותי כו', כלומר: היכי בעית למימר על תנאי? אי דאמר לה "על מנת שתמותי" – ודילמא לא ממה, והוה לחו שני בתים. אלא דאמר לה "על מנת שלא תמות" וכו', אהא נמי איכא למיפדך וכו', עד מסקא דמילתא – כולה מדברי בעל התלמוד, שדקדק מעצמו פירושה דמילתא דשניויה דעל תנאי, ולא מיתוקמא ליה אלא כדמסיק לדחא אמר "על מנת שלא תמות חברתיך" וכו', ותו, שהוא כן, דכל תנאי דאמר לה הם מדברי המקשה, שהולך ומדקדק מכל קושיות עד שהוא יורד על האמת, דבכולם יש דלית "אלא דאמר", ובשניויה בתרא גרס, "אלא לדחא אמר לה הרי זה גיטך על מנת שאבנך לבית הכנסת", ולפי שהמקשה בעצמו מסיק כן, ואין דעתו להקשות על אותו תירוק – גרסין לדחא, ולא גרסין לדחא בדלית. **על** מנת שתמותי – הוה מצי למיפדך: אם כן אמאי מגרש לה? יש לומר: איכא למימר על מנת שתמותי בכלגא דעבודה, הלכך מגרשה, דלא ליהוה עד ההיא שעתא שני בתים.

על מנת שתמות אחת מכם – הוה מצי למיפדך: ודילמא ממה לה חדא מניינה, והוה ליה גיטא דקס ליה בלא בית. אלא ניהא ליה טפי למיפדך ודילמא לא ממה ולא חדא, דהא שכיח טפי.

כל ימי חיי וחייה כו' – תימה לרבינו יצחק: דבפרק "המגרש" (גיטין פגב), אמרין, אמר רבא הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי – פלוני – דדילמא מיתה, ומקיימה ליה לתנאה. חיי דידה נמי, דילמא מיתה וכו'. עד אלא כל ימי חייכי – אין זה כריתות, כל ימי חיי וחייה פלוני – הרי זה כריתות, והשתא קשה, דסוגיא דהכא אינה לא כדאמר סלקא דעתך דמקרא התם, ולא כדמסקנא? ועוד הקשה רבינו יצחק: מאי היא דאי לא תלא אלא בחיי חברתיך לחוד – הוה גט, ובשביל שתלה או בחייה או בחיי חברתיך – מיגרע גרע? ונראה לי: דנקט הכא לישנא דמעיקרא, ודמסקנא דהתם. והכי פירושו: והאמר רבא כל ימי חיי – היינו לישנא דמעיקרא, וכל שכן כל ימי חייכי – אין זה כריתות. פירושו: בין שאמר כל ימי חיי, כדמעיקרא, בין שאמר חייכי כדמסקנא דהתם – אין זה כריתות. והכא כל ימי חייכי הוא. ואם כן פריך שפיר לכל לישני דהתם, דאף על גב דאילו לא אמר אלא על מנת שתמות חברתיך הוה גיטא השתא דתלה התנאי נמי במיתתה איכא למימר דמיגרע גרע, דכל היכא דאיכא תנאי דאפשר דמקיים במיתתה, ויחולו קיום התנאי והגט בשעת מיתתה – אין זה כריתות. והכא נמי, אי מיתתה אינה ברישא – הרי חל קיום התנאי והגט ביחד במיתתה, ולא דמי להיכא דאמר על מנת שתמות חברתיך. דכי מיתתה חברתיך ברישא – חייל גיטה בחייה של זאת, ואי היא מיתתא ברישא – לא חל גיטא. **אלא** דאמר לה הרי זה גיטך על מנת שתמות חברתיך – נראה לפרש דאמר לה נמי הא, וקאי אמאי דסליק מיניה דשני, דאמר "על מנת שלא תמות חברתיך", ופריך: ודילמא מיתתא בכלגא דעבודה כו! ומשני: דאמר לה תרווייהו לישני "הרי זה גיטך על מנת שלא תמות חברתיך" ואמר לה נמי "על מנת שתמות חברתיך בכלגא דעבודה". דאי לא אמר לה אלא "על מנת שתמות חברתיך" – הוה ליה למיפדך: ודילמא לא מיתה חברתיך, והוה ליה שני בתים, והא שכיחא טפי דלא ממה, כדפרישית לעיל [ד"ה "על מנת שתמותי"], אלא על כרחך מייירי דאמר לה תרווייהו לישני.

קיונים

דמגרש לה על תנאי – בעיה זו מצויה גם בתלמוד הירושלמי, אלא ששם היא נפתרת על ידי שתכונן הגדול מקדש אשה על תנאי ואינו מתחייב לכונסה, ולא בתלמודנו. ויש אומרים שמקדש אשה ביום הכיפורים עצמו (ואף שהוא אסור כרגיל משום שבת – הלא אין שבת במקדש). והאחרונים נשאו ותנו ברבר, והעלו שאפשר שאף יכנסו את האשה בחופה אך שלא יבוא עליה. והיו נסיון להוכיח שאין הברר אפשרי למעשה לשיטת התלמודנו. **כריתות** הלכה זו שקבע רבא היא מעיקר הלכות גרשין. שהגט צריך להיות ניתוק מוחלט ביחסי האישי והאשה, ולכן, אם יש בגט תנאי שמפרש בו שהוא נמשך כל ימי חייה האשה נמצא שהאשה קשורה עדיין קשר מסויים באיש ואין זו כריתות. ויש שראו

ומשיבים: לא צריכא [נצרכה] אלא באופן שהוא נושא אותה ולאחר מכן הוא שב ומגרש לה [אוחתה] על תנאי. כיצד? – דאמר [שאומר הוא] לה: "הרי זה גיטך על מנת שתמותי ביום הכיפורים". ומעתה, אם תמות היא ביום הכיפורים – נמצא הגט חל למפרע ויש לו רק אשה אחת. ואם לא תמות היא אלא חברתה – הרי שלא חל גיטה ועדיין נשואה היא לו, ואף עתה נמצא שאין לו אלא אשה אחת. ומקשים: ודילמא [ושמא] לא מיתתא [תמות] לא היא ולא חברתה, והוה ליה [והרי לן] שני בתים ביום הכיפורים! אלא כן הוא כוונת התנאי: דאמר [שאומר הוא] לה לאשה שהתקינו לו: "הרי זה גיטך על מנת שלא תמותי ביום הכיפורים". ומעתה אי [אם] אכן לא מיתה [תמות] – הרי מיגרשא לה [היא מגורשת] כמו שהתנה עמה, ונשארת עמו אשתו הראשונה בלבד. ואי מיתה הא [ואם תמה זן] – הרי קיימא [עומדת וקיימת זו השנית] ושוב אינו נשוי אלא לאחת. ומקשים: ודילמא [ושמא] היא השניה לא מיתה [תמות] והוה לה גיטא דהאי גיטא [ונמצא גיטה של זו גט הוא] ואינה אשתו, וגם מיתתא [ומתה] חברתה האשה הראשונה, וקם ליה [ועומד הוא שוב] בלא בית [אשה] ביום הכיפורים! אלא כן יש לנסח, שבשעה שהוא נתן לה את הגט אמר [ואומר הוא] לה תנאי זה: שהוא נתן לה גט "על מנת שתמות אחת מכם". ולכן אם מיתה הא [מתה זו] – קיימא [עומדת זו] האחרת,

ואם מיתה הך [מתה זו האחרת] – היא קיימא הא [הרי עומדת זו]. ועדיין מקשים: ודילמא [ושמא] לא מיתתא [תמות] ולא חדא מנייניה [אחת מהן]. והוה ליה [והרי לן] אם כן שני בתים, שנמצא שניו לישני נשים. ועוד, יש להקשות: כי האי גונא מי הוי גיטא [כעין זה האם הוא נחשב כאם]. האם יש בכלל תוקף לתנאי כעין זה? והאמר [והרי אמר] רבא: האומר לאשה: "הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייה" (חייך) – אין זה כריתות, שהרי בתורה נקרא הגט "ספר כריתות" ללמד כי הגט צריך לנתק לחלוטין את הקשר שבין האישה והאשה. ואם יש תנאי בגט הממשיך לקשור את האשה לבעלה, כהנאי זה לגבי שתיית יין, אין זה גט. ואולם אם אמר לאשתו: אל תשתי יין כל ימי חיי פלוני אחר, הרי הוא כשאר תנאים שבגט. ואם כן, מאחר ולפי תנאו של הכהן זה אינו מנתק את הקשר בין הבעל ואשתו כל ימי חייה, ותנאי כעין זה אינו בר תוקף! אלא כן יש לומר: דאמר [שאומר] לה הכהן הגדול לאשה השניה: "הרי זה גיטך על מנת שלא תמות חברתיך". ואז יהיה המצב כן; אי לא מיתה [אם לא מתה] חברתה – מיגרשא [הרי היא מגורשת], ואי מיתה הא [ואם תמות זו] – הא קיימא הא [הרי עומדת וקיימת זו] האחרת. ומקשים: ודילמא מיתתא [ושמא תמות] חברתה בכלגא [באמצע] העבודה לה יום הכיפורים, ואיגלי מלתא [ויתגלה הדבר]

אין זה כריתות, כל ימי חיי פלוני – הרי זה כריתות. ופריך: מאי שני חיי פלוני – דדילמא מיתה, ומקיימה ליה לתנאה. חיי דידה נמי, דילמא מיתה וכו'. עד אלא כל ימי חייכי – אין זה כריתות, כל ימי חיי וחייה פלוני – הרי זה כריתות, והשתא קשה, דסוגיא דהכא אינה לא כדאמר סלקא דעתך דמעיקרא התם, ולא כדמסקנא? ועוד הקשה רבינו יצחק: מאי היא דאי לא תלא אלא בחיי חברתיך לחוד – הוה גט, ובשביל שתלה או בחייה או בחיי חברתיך – מיגרע גרע? ונראה לי: דנקט הכא לישנא דמעיקרא, ודמסקנא דהתם. והכי פירושו: והאמר רבא כל ימי חיי – היינו לישנא דמעיקרא, וכל שכן כל ימי חייכי – אין זה כריתות. פירושו: בין שאמר כל ימי חיי, כדמעיקרא, בין שאמר חייכי כדמסקנא דהתם – אין זה כריתות. והכא כל ימי חייכי הוא. ואם כן פריך שפיר לכל לישני דהתם, דאף על גב דאילו לא אמר אלא על מנת שתמות חברתיך הוה גיטא השתא דתלה התנאי נמי במיתתה איכא למימר דמיגרע גרע, דכל היכא דאיכא תנאי דאפשר דמקיים במיתתה, ויחולו קיום התנאי והגט בשעת מיתתה – אין זה כריתות. והכא נמי, אי מיתתה אינה ברישא – הרי חל קיום התנאי והגט ביחד במיתתה, ולא דמי להיכא דאמר על מנת שתמות חברתיך. דכי מיתתה חברתיך ברישא – חייל גיטה בחייה של זאת, ואי היא מיתתא ברישא – לא חל גיטא. **אלא** דאמר לה הרי זה גיטך על מנת שתמות חברתיך – נראה לפרש דאמר לה נמי הא, וקאי אמאי דסליק מיניה דשני, דאמר "על מנת שלא תמות חברתיך", ופריך: ודילמא מיתתא בכלגא דעבודה כו! ומשני: דאמר לה תרווייהו לישני "הרי זה גיטך על מנת שלא תמות חברתיך" ואמר לה נמי "על מנת שתמות חברתיך בכלגא דעבודה". דאי לא אמר לה אלא "על מנת שתמות חברתיך" – הוה ליה למיפדך: ודילמא לא מיתה חברתיך, והוה ליה שני בתים, והא שכיחא טפי דלא ממה, כדפרישית לעיל [ד"ה "על מנת שתמותי"], אלא על כרחך מייירי דאמר לה תרווייהו לישני.

את עיקר החיסרון בתנאי כזה באפשרות המתמדת של ביטול הגט (אם תעבור האשה על התנאי) שנמצא למפרע שלא היה גט, ולא היה זה כריתות.

אורה ההלכה

תנאים בטנין הנותן לאשתו גט ועשה בו תנאי (כגון שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייה) שתוקפו כל ימי חייה – אינו גט, שהרי לא נכרתה ממנו. ואם אמר: "כל ימי חיי חיי פלוני" או שקבע כל זמן שהוא – הרי זה גט. וכדברי רבא. (רמב"ם ספר נשים הלכות גירושין פ"ח ה"ז).

מסורת הש"ס
ד. עירובין ט"ג, סוכה כ"ב, גיטין כ"א, כ"ב, קדושין ה"א, תוספתא קדושין פרק ה. ספרי תצא קל"ד.

גרסות

שתמות אחת מכם בכתיב: שמתות.

מיתתא אחת קיימא הא בכתיב חסר משפט זה.

ג'רסות
למפרע דגיטא בתיא:
דניטא.
עבודה בשני בתים בתיא:
עבודה למפרע בשני בתים.

למפרע דגיטא דהא לאו גיטא [שהגט של זו לא גט] הוא שהרי
השניה עדיין חיה, ועבד ליה [ונמצא ששמה] עבודה כשיש לו שני
בתים (נשים)! אלא עלינו להציע פתרון אחר: דאמר [שאומר הוא]
לה לאשה השניה: "הרי זה גיטיך על מנת שתמות חברתיך".
ומקשים: הלא גם במקרה כזה עדיין

ולילמא מייטא [ושמא אכן תמות]
חברתה והוה ליה גיטא דהא
גיטא [ויהיה הגט של זו גט] וקם
ליה [ונמצא עומד] בלא בית כלל!
אלא כך יש לומר: שמוגרש להו
לתרווייהו [אותן את שתיהן] בגט,
אלא קובע לשתיהן תנאים שונים,
לחדא [גאחת מהן] אמר [אומר
הוא] לה: "הרי זה גיטיך על מנת
שלא תמות חברתיך", ולחדא
[ולאחת מהן, לאחרת] אמר [אומר
הוא] לה: "הרי זה גיטיך על
מנת שלא תכנסי ביום הכיפורים
לבית הכנסת", שיש אפשרות קלה
לגרום שיהא זה גט במניעת כניסתה
לבית הכנסת. ומקשים: ודילמא
[ושמא] לא מייטא [תמות] חברתה
ולא עיילא [תכנס] היא לבית
הכנסת, ואם כן והוה ליה גיטא
דתרווייהו גיטא [ונמצא הגט של
שתיהן גט] וקם ליה [ונמצא הוא
עומד] שוב בלא בית! אלא, כך
צריך לומר: לחדא אמר [גאחת אומר
הוא] לה: "הרי זה גיטיך על מנת
שלא תמות חברתיך", ולחדא אמר
[ולאחת אומר הוא] לה: "הרי זה
גיטיך על מנת שאכנס אני לבית
הכנסת". דאי מייטא הא [שאם תמה

אם מתה חברתה — קיימא סך, ולין גיטא גט. שלא תכנסי כו' —
ציוס הכפורים.

תוספות

אלא לחדא אמר לה על מנת שאכנס
לבית הכנסת — דאף על גב
דכבר הקשה לו דילמא לא עיילא לבי
כנישתא — הני מילי גבי דידה,
השנים עצמיות הן. אבל כתיב
זריזין הן, וכל שכן כהן גדול זריז
טפי, ולא ישכח. ועוד: גבי דידה
חיישין טפי, לפי שאינה תדירה בכאן
לראות אם לא תמות חברתה,
שתיכנס היא לבית הכנסת, דאטו
בכפה תלו לה.

לחדא אמר לה על מנת שאכנס כו'
— פירוש: ולשניה אמר על
מנת שלא תמות חברתיך, דתו ליכא
למיחש למידי. דאי מתה השניה
בפלגא דעבודה — עייל לבית הכנסת,
והוה ליה גיטא למפרע וליכא שני
בתים. ואי לא מייטא לא הא ולא
הא — הויא ליה דקמייטא גט, ולא
ליעול לבית הכנסת, ואי מייטא
קמייטא בפלגא דעבודה, כיון דשניה
לא מייטא, דלמיתה דתרתיה לא חייש
— הויא לה מגורשת למפרע, ולא
ליעול לבית הכנסת. אבל אי לא
מגרש אלא לאה, ואמר לה על מנת
שאכנס לבית הכנסת, ולא אמר לרחל
מידי — דילמא מייטא רחל בפלגא
דעבודה, והיכי לעבד? אי עייל לבית

הכנסת קם ליה מכאן ולהבא בלא בית, ואי לא עייל לבית הכנסת —
הרי עבד מקצת עבודה בשני בתים, הלכך לא אפשר בענין אחר. וגם הלשון
משמע כן מדקאמר "לחדא אמר לה" — מכלל דאף לשניה אמר והתנה
עמה. בירושלמי משמע: אשה אחרת מתקנין לו — מומנין אותה, שאם
תמות אשתו ביום הכפורים — שיקדש זאת ביום הכפורים. ופליג אגמרא
דידן, דפריך התם: ויקדש מאתמול, דמשמע ליה מתקנין בהומנה בעלמא,
ומשני: "וכפר בעדו ובעד ביתו" (ויקרא טז) — ולא בעד שני בתים. ופריך:
ולא נמצא כקונה קנין בשבת! ומשני: משום שבות התירו במקדש, אמר רבי חנינא: הדא אמרת הלן דכנסין ארמלן — צריך לכונסן מבעוד יום,
שלא היא כקונה קנין בשבת. נראה לי לפרש, בתולה שיש לה חופה מבעוד יום — משעה שנכנסה לחופה קטנה לכל דבר, להכי מותר לבא עליה
בשבת. אבל אלמנה שאין לה חופה, ואינה נקנית לבעלה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה אלא על ידי ביאה — צריך לבא עליה מבעוד יום, שלא
יהא כקונה קנין בשבת. ואפילו אם תמצי לומר שיש לאלמנה חופה קודם ביאה — נראה לי דיחוד שמתייחדת עמו היינו חופתה, וזה יש לעשות
קודם השבת. אבל בתולה, משיצתה בהינומא — הויא חופה שלה, וזה היו רגילין לעשות ביום, אבל לא היו מייחדין אלא בלילה סמוך לביאה.
והשתא קאמר בירושלמי: הלן דכנסין ארמלן צריך לייחדן מבעוד יום, דיחוד שלה היינו חופה. וכן נראה לי יותר לומר דאלמנה נמי אית לה חופה
קודם ביאה. ויש לזהר במאי דפרישת שהכנס ארמלן צריך לייחדן מערב שבת אחר ברכת הנישואין.

ולחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תכנסי לבית הכנסת — דהשתא אי מייטא בפלגא דעבודה, כיון דלא עיילא לבית הכנסת — הוה מגורשת
למפרע, וליכא שני בתים.

דילמא לא מייטא חברתה ולא עיילא לבית הכנסת — נראה לי דלא גרסין דלא עיילא היא, דהא מדלא קאמר "על מנת שלא תכנס חברתיך לבית
הכנסת" — אלמא דמיידי דאמר ללאה על מנת שלא תמות רחל, ולרחל אמר על מנת שלא תכנס היא עצמה לבית הכנסת. ואם כן הכי פריך:
ודילמא לא מתה רחל, ולא עיילא רחל לבית הכנסת. ואי הוה גרס היא משמע ודילמא לא מתה רחל שהיא חברתה של לאה, ולא עיילא היא לאה. הא
דנקט גבי דידה על מנת שלא תכנס לבית הכנסת, ובסמוך גבי דידה על מנת שתכנס בשעה
שהיא בריאה, דאינה רשאה ליכנס לבית הכנסת דילמא מייטא חברתה, וקם ליה בלא בית. וכשתיה חולה ונטויה למות — אינה יכולה ליכנס. אף על
פי שהיה יכול להתנות תנאי אחר שיוליכוה לבית הכנסת — מכל מקום השתא מיהת לפי תנאו לא הוה מצי למימר איפכא. וגבי דדידה נוחא, דמצני
למימר "על מנת שאכנס" נוחא ליה טפי למימר מלומר "שלא אכנס" משום דפריך וקם ליה בלא בית, ואהא נוחא ליה טפי לשנויי "על מנת שאכנס",
דליכא למיחש כולי האי דילמא עבד מעשה ועייל וקם ליה בלא בית, וקל להבין.

[זו] — הרי קיימא הא [נשאת זו] ואי מייטא הא [ואם מתה זו] — הרי
קיימא הא [עומדת זו]. מאי איכא למימר [מה יש לך לומר] ולחשוש עוד
דילמא מייטא [ושמא תמות] חברתה בפלגא [באמצע] העבודה ונמצא כי
עבד ליה [עושה הוא] עבודה למפרע כשהוא נשוי לשני בתים
(נשים), אי חזי לה דקא בעיא למימת [אם רואה הוא שרצונה, שהיא
עומדת למות] — קדים איהו ועייל [מקדים הוא ונכנס] לבית הכנסת

ולא נמצא כקונה קנין בשבת! ומשני: משום שבות התירו במקדש, אמר רבי חנינא: הדא אמרת הלן דכנסין ארמלן — צריך לכונסן מבעוד יום,
שלא היא כקונה קנין בשבת. נראה לי לפרש, בתולה שיש לה חופה מבעוד יום — משעה שנכנסה לחופה קטנה לכל דבר, להכי מותר לבא עליה
בשבת. אבל אלמנה שאין לה חופה, ואינה נקנית לבעלה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה אלא על ידי ביאה — צריך לבא עליה מבעוד יום, שלא
יהא כקונה קנין בשבת. ואפילו אם תמצי לומר שיש לאלמנה חופה קודם ביאה — נראה לי דיחוד שמתייחדת עמו היינו חופתה, וזה יש לעשות
קודם השבת. אבל בתולה, משיצתה בהינומא — הויא חופה שלה, וזה היו רגילין לעשות ביום, אבל לא היו מייחדין אלא בלילה סמוך לביאה.
והשתא קאמר בירושלמי: הלן דכנסין ארמלן צריך לייחדן מבעוד יום, דיחוד שלה היינו חופה. וכן נראה לי יותר לומר דאלמנה נמי אית לה חופה
קודם ביאה. ויש לזהר במאי דפרישת שהכנס ארמלן צריך לייחדן מערב שבת אחר ברכת הנישואין.

ולחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תכנסי לבית הכנסת — דהשתא אי מייטא בפלגא דעבודה, כיון דלא עיילא לבית הכנסת — הוה מגורשת
למפרע, וליכא שני בתים.

דילמא לא מייטא חברתה ולא עיילא לבית הכנסת — נראה לי דלא גרסין דלא עיילא היא, דהא מדלא קאמר "על מנת שלא תכנס חברתיך לבית
הכנסת" — אלמא דמיידי דאמר ללאה על מנת שלא תמות רחל, ולרחל אמר על מנת שלא תכנס היא עצמה לבית הכנסת. ואם כן הכי פריך:
ודילמא לא מתה רחל, ולא עיילא רחל לבית הכנסת. ואי הוה גרס היא משמע ודילמא לא מתה רחל שהיא חברתה של לאה, ולא עיילא היא לאה. הא
דנקט גבי דידה על מנת שלא תכנס לבית הכנסת, ובסמוך גבי דידה על מנת שתכנס בשעה
שהיא בריאה, דאינה רשאה ליכנס לבית הכנסת דילמא מייטא חברתה, וקם ליה בלא בית. וכשתיה חולה ונטויה למות — אינה יכולה ליכנס. אף על
פי שהיה יכול להתנות תנאי אחר שיוליכוה לבית הכנסת — מכל מקום השתא מיהת לפי תנאו לא הוה מצי למימר איפכא. וגבי דדידה נוחא, דמצני
למימר "על מנת שאכנס" נוחא ליה טפי למימר מלומר "שלא אכנס" משום דפריך וקם ליה בלא בית, ואהא נוחא ליה טפי לשנויי "על מנת שאכנס",
דליכא למיחש כולי האי דילמא עבד מעשה ועייל וקם ליה בלא בית, וקל להבין.

עיונים

ודילמא מייטא חברתה כאן כמו במקרים אחרים לא הקשה את כל הקושיות
דאפשרות, שהרי אם לא היתה חברתה מתה — היה נשאר עם שני בתים, אלא מקשה
קשה את לדחות אפשרות זו, וכן לגבי הצעות אחרת (ת"י).

דילמא לא עיילא לבית הכנסת ואם כי לבאורה אפשר לכפות אותה להכנס, מכל
מקום. כיון שהדבר תלוי ברעת אחרים, יש לחשוש שמא לא יודעו כל התנאים
המאפשרים לעשות זאת. ולכן אין לסמוך על תנאי כגון זה (תורהא"ש).

אלא מעתה — כיון דלמנן לעיל ביתא, אין כלן שמים נמשמע. שתי יבמות הבאות מאדם אחד — שהיה לו שתי נשים לא תחייבם אפילו אחת מהן, דהא בית אחד תמידי. ארוסה לא תחייבם — דהא בית תמידי, ואת אמת לעיל כל כמה דלא בניס לה — לאו ביתו היא. מקריב אונן — דתמננא שרייה, דכמידי (ויקרא כא) "לא תצו ולא תנא לא יטמא ומן המקדש לא יאכל ולא יתלל" וגו' ודרשנין לה בשמיטת קדשים (זבחים טו, טז) ממת אצו ואמנו, ואינו נרץ לאלת מקדושתו כלל, להיות עומד ומקריב — כי לא חילל עבודתו בך, ומיניה יליפני, הא כהן הדיוט שלא יאכל — חילל, ואינו אוכל — שלא הסורה כהן אלא עבודה, וקדשים אסורין לאוין קל וחומר ממשער הקל, שאמרה תורה (דברים טו) "לא תאכלו מאיזו ממנו". להביאו מתוך ביתו — מזהו הוא שיצאו למקדש לעבוד כל היום, כדי לפתח זעור, והכי קאמר רבי יהודה: כל היום יאכל עסקו בעקבתו. השתא לר' יהודה אפוקי מפקינן ליה — להדיט אונן, אפילו התחיל בעבודה, אלמא, אף על גב דכהן גדול מקריב מדאורייתא כל היום — (מודו) ביה רבנן. אם כן ברייתא נמי איכא למימר מעיקרא דבהן גדול איירי, ומדרבנן. ועוד: לכאורה משמע היה עומד ומקריב אף על גב דאכתי לא התחיל בעבודה, אלא עבודה בידו. והכי קאמר רבי יוסי גמור: והלא כהן הדיוט אונן מחלל עבודה, וכן משמע בתוספתא דזבחים (פרק אחד עשר), דתנא: אבל כהן הדיוט שהיה מקריב ומת לו מת — מניח עבודה ויוצא, ולכאן מאן דפליג, והא דפליגי בשמעתא רבי יהודה ורבי יוסי — איכא למימר בהן גדול פליגי.

תוספות

היה עומד ומקריב ושמע שמת לו מת וכי — רש"י פירש בהן הדיוט איירי. ודחק עצמו לפרש לפי זה. ולי נראה: דבהן גדול איירי. אף על גב דכהן גדול מקריב אונן — הני מילי מדאורייתא, אבל מדרבנן סבירא ליה לרבי יהודה מניח עבודה ויוצא. ואל תתמה, דהא מסקינן: גזירה שמא יאכל. אלמא, אף על גב דכהן גדול מקריב מדאורייתא כל היום — (מודו) ביה רבנן. אם כן ברייתא נמי איכא למימר מעיקרא דבהן גדול איירי, ומדרבנן. ועוד: לכאורה משמע היה עומד ומקריב אף על גב דאכתי לא התחיל בעבודה, אלא עבודה בידו. והכי קאמר רבי יוסי גמור: והלא כהן הדיוט אונן מחלל עבודה, וכן משמע בתוספתא דזבחים (פרק אחד עשר), דתנא: אבל כהן הדיוט שהיה מקריב ומת לו מת — מניח עבודה ויוצא, ולכאן מאן דפליג, והא דפליגי בשמעתא רבי יהודה ורבי יוסי — איכא למימר בהן גדול פליגי.

שאינו עובד עבודה כל היום — והכי פירושו: כל היום שוין אכילה להקריב, כמו שאינו אוכל — כך אינו מקריב. הא בלילה — מקריב ואינו אוכל, ולא גורין דילמא אתא למיכל, דאנינות לילה דאבילות דרבנן, והיא גופא גזירה ואנן נישום וניגור גזירה לגזירה. ולא הוה מצי לשנויי דכל היום אינו אוכל קאי, הא בלילה אוכל, דהא סבירא ליה לרבי יהודה בפרק "טבול יום" (זבחים טז, טז) דאנינות לילה דיום מיתה דאורייתא, ודיום קבורה דרבנן. והא דמסקינן כל היום, אבל לילה לא — היינו דיום קבורה, דאי דיום מיתה — הא שמעינן ליה לרבי יהודה בפרק "טבול יום" דאנינות לילה דיום מיתה דאורייתא, ואם כן ניגור דילמא אתי למיכל מיניה.

קיינים

אינו מעתה שתי יבמות ואף שבדין יבום אנו דורשים מיבית: בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים, ומכאן למדים שאינו רשאי לשאת שתי יבמות הבאות מבית אחד. הרי יש לומר כי אילו היינו דורשים "ביתו" שנאמר בהן גדול כמצומצום הדברים, ואומרים כי הוא מכפר רק על אחת מנשוי — היה הדבר בדיק כדרישה ביבמה, אך כיון שמיביתו אנו למדים שאם יש שתיים אינו מכפר כלל, אם כן אף ביבמה, אם היה למת שתי נשים — לא תחייבנה כלל (ת"י, תורהאש).

החוצה לרבות הארוסה ודרשתו מן הלשון "החוצה" — החיצונה, כי הארוסה עדיין אינה ביתו ממש, אלא עומדת עיניו מבחוץ, ולפי דרשה זו "החוצה" הוא תואר ל"אשת המת" (ראה במאירי).

להביאו מתוך ביתו יש מי שמפרש טעם הדבר, שאם יששה בביתו, שמא מפני הצער יגע במוטו, והרי לכהן גדול אסור להטמא אף לקרוביו (ראה ברש"י).

היה עומד ומקריב רוב המפרשים (ותוספות, חז"י ר"י הלבן, תוספות הרא"ש, ריטב"א) פירשוהו בבדין גדול. והמאירי נראה שהביא, שגם הרמב"ם סבור כן. והמאירי סבור

ומשוי לגיטא דהא גיטא [ועושה את הגט של זו גט] למפרע ומצא שאינו נשוי אלא לאשה אחת. והצלחנו איפוא למצוא אפשרות לשיטת ר' יהודה, שיהיה הכהן הגדול מוכן לעצמו אשה נוספת, בלא שיהיה נשוי לשתי נשים בבת אחת כיום הכיפורים. על אחד מעיקריה של סוגיה זו מתקף לה [מקשה עליה] רב אסי, ואיתימא [ויש אומר] שהיה זה רב עזירא: אלא מעתה שאנו מדייקים בלשון הכתוב "ביתו" ולא שני בתים, אם כן שתי יבמות הבאות מבית אחד כלומר, שהיו שתיהן נשואות לאדם אחד לא יתייבמו אף לא אחת מהן, שהרי גם שם אמרה התורה "את בית אחיך" (דברים כה, ט) ונדייק: ולא שני בתים! ומשיבים: "יבמתו" "יבמתו" ריבה הכתוב, שכוון שנאמרה מלה זו פעמיים בכתובים, הרי זה מרמז שאפילו כשיש שתי נשים מבית אחד הזקוקות לו ליבום, אחת מהן צריכה יבום. מצד אחד מתקף לה [מקשה עליה] רבינא, ואיתימא [ויש אומר] שהיה זה רב שרביה: מה שאמרנו בכהן גדול שכל עוד אינו נושא את אשתו אף שהיא ארוסה, אינה בכלל "ביתו", אלא מעתה ארוסה לא תחייבם? שהרי ביבום נאמר לשון "בית" והלא דבר זה הוא בניגוד להלכה המקובלת! ומשיבים: נאמר: "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" (דברים כה, ה) ובא כתוב זה לרבות את הארוסה, שאף שלא היתה בתוך ביתו, והיא לפי שעה עדיין בחוץ ("החוצה") מכל מקום חייבת יבום או חליצה.

משיי לגיטא דהא גיטא [ועושה את הגט של זו גט] למפרע ומצא שאינו נשוי אלא לאשה אחת. והצלחנו איפוא למצוא אפשרות לשיטת ר' יהודה, שיהיה הכהן הגדול מוכן לעצמו אשה נוספת, בלא שיהיה נשוי לשתי נשים בבת אחת כיום הכיפורים. על אחד מעיקריה של סוגיה זו מתקף לה [מקשה עליה] רב אסי, ואיתימא [ויש אומר] שהיה זה רב עזירא: אלא מעתה שאנו מדייקים בלשון הכתוב "ביתו" ולא שני בתים, אם כן שתי יבמות הבאות מבית אחד כלומר, שהיו שתיהן נשואות לאדם אחד לא יתייבמו אף לא אחת מהן, שהרי גם שם אמרה התורה "את בית אחיך" (דברים כה, ט) ונדייק: ולא שני בתים! ומשיבים: "יבמתו" "יבמתו" ריבה הכתוב, שכוון שנאמרה מלה זו פעמיים בכתובים, הרי זה מרמז שאפילו כשיש שתי נשים מבית אחד הזקוקות לו ליבום, אחת מהן צריכה יבום. מצד אחד מתקף לה [מקשה עליה] רבינא, ואיתימא [ויש אומר] שהיה זה רב שרביה: מה שאמרנו בכהן גדול שכל עוד אינו נושא את אשתו אף שהיא ארוסה, אינה בכלל "ביתו", אלא מעתה ארוסה לא תחייבם? שהרי ביבום נאמר לשון "בית" והלא דבר זה הוא בניגוד להלכה המקובלת! ומשיבים: נאמר: "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" (דברים כה, ה) ובא כתוב זה לרבות את הארוסה, שאף שלא היתה בתוך ביתו, והיא לפי שעה עדיין בחוץ ("החוצה") מכל מקום חייבת יבום או חליצה.

החוצה לרבות הארוסה ודרשתו מן הלשון "החוצה" — החיצונה, כי הארוסה עדיין אינה ביתו ממש, אלא עומדת עיניו מבחוץ, ולפי דרשה זו "החוצה" הוא תואר ל"אשת המת" (ראה במאירי).

להביאו מתוך ביתו יש מי שמפרש טעם הדבר, שאם יששה בביתו, שמא מפני הצער יגע במוטו, והרי לכהן גדול אסור להטמא אף לקרוביו (ראה ברש"י).

היה עומד ומקריב רוב המפרשים (ותוספות, חז"י ר"י הלבן, תוספות הרא"ש, ריטב"א) פירשוהו בבדין גדול. והמאירי נראה שהביא, שגם הרמב"ם סבור כן. והמאירי סבור

מסורת הש"ס
א. מויק י"ב, ב"ק ק"א, חוריות י"ב, זבחים ט"ז, תוספתא זבחים פ"א, ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"א, שם חוריות פ"ג ה"ג, ה"א, שם חוריות פ"ג ה"ג.

גרסות
הבאות מבית אחד בכת"י ומקורות: מבית אחד.

כרש"י, שמדובר בבדין הדיוט, והריטב"א מסביר, כי רש"י פירש כך, משום שלא פורש בברייתא זו שמדובר בבדין גדול, לכן מן הסתם מדובר בבדין סתם.

אזרה ההלכה
שתי יבמות מבית אחד — מי שהיו לו נשים רבות, ומת בלא בנים — אחיו מייבם או חולץ לאחת מהן, והשאר נפטרות. (רמב"ם ספר נשים הלכות יבום פ"א ה"ט).

לרבות הארוסה מצות יבום חלה בין על אשת האח המת שהיתה נשואה לו, בין על הארוסה, וכמבאר באן. (רמב"ם שם ה"א).

כהן גדול מקריב אונן כהן גדול עובד עבודת הקדש אף כשהוא אונן, ועבודתו כשידה. כמשה וכו' ר' יוסי בברייתא, כמבאר בתוספות (י"מ). (רמב"ם ספר עבודה הלכות ביאת מקדש פ"ב ה"ז).

כהן גדול אונן אינו אוכל אף שכהן גדול עובד עבודתו כשהוא אונן, מכל מקום אסור לו לאכול קדשים כל אותו היום, וכמבאר באן. (רמב"ם שם ה"ז).